

CONSIDERACIONS SOBRE ELISABET CRISTINA DE BRUNSWICK-WOLFENBÜTTEL EN EL TRES-CENTS ANIVERSARI DE LA SEVA ESTADA A MATARÓ

*Señalóse en todo este tiempo la Ciudad de Mataró
sirviendo generosamente à su Magestad, y Real Familia,
con todo el gasto, y coste que idear supo
el cuydado mas atento para la esplendidez mas abundante.¹*

INTRODUCCIÓ

Enguany (2008), s'esdevenen els tres-cents anys de l'estada de l'arxiduchessa d'Àustria a Mataró. No és d'estranyar que, ocupada com està la ciutat a celebrar els actes del Mil·lenari de Santa Maria, el municipi –que a voltes presenta els més clars símptomes de la malaltia de la senectut– no s'hagi fet ressò d'aquells fets històrics que dugueren la ciutat de Mataró a ser, almenys durant uns dies, centre d'atenció de totes les corts europees i la nineta dels ulls de l'arxiduc Carles d'Habsburg, aleshores rei de l'Espanya fidel a la casa d'Àustria. En aquesta comunicació, es pretén descriure els principals fets relatius a l'estada de la noble dama a Mataró, així com també dels preparatius que dugué a terme la Universitat per al seu sojorn, tot situant el personatge en el context de la Guerra de Successió, primer, com a reina d'Espanya i, després, com a emperadriu consort d'Àustria.

S'ha parlat molt del període durant el qual Barcelona, entre 1705 i 1713, va tornar a ser capital de la cort, malauradament, no són tants els estudis que glossen sobre el sojorn de l'arxiduchessa a la capital del Maresme, tot i la importància simbòlica de fet.²

Abans que el proper any 2014 els actes de commemoració de les tres centúries de la caiguda de Barcelona a mans de l'exèrcit de les dues corones de la flor de lis ho inundi tot, historiogràficament parlant, hem decidit escriure aquestes modestes ratlles amb la pretensió d'ordenar de forma cronològica els fets que uniren la novella ciutat de Mataró amb la predita dama, aprofitant el tercer centenari de la referida efemèride.

A mode de justificació, advertim *a priori* que en aquest nostre estudi hi ha fragments heurístics provinents del fons de la Universitat mataronina citats textualment que s'han intentat desxifrar i que es troben assenyalats entre

parèntesis. Aquests fragments de cites reintegrats i, per tant, susceptibles de ser fruit d'una lectura (la nostra) errònia, s'han intentat recuperar amb molt esforç, malgrat els gargots que hi ha al damunt. Precisament, aquests gargots que han dificultat molt la nostra tasca, es troben en tots els passatges referents a la visita de l'arxiduchessa a Mataró, així com també totes les notes del fons municipal referents a la persona de l'arxiduc Carles. Intuïm que aquestes taques intencionades foren fruit de la *damnatio memoriae* que s'efectuà durant la immediata postguerra per tal d'esborrar el record de la fidelitat de la ciutat a la casa d'Àustria. Aquest intent d'esborrar el record del temps de la presència carolina, creiem que s'ha de valorar en consonància a la confiscació de documentació municipal³ i a la crema dels documents que acreditaven els privilegis que concedí Carles d'Àustria a la ciutat per part de les autoritats borbòniques,⁴ un cop finalitzada la guerra.

REFERÈNCIES BIOGRÀFIQUES D'ELISABET CRISTINA DE BRUNSWICK

Elisabeth Christine von Braunschweig-Wolfenbüttel va néixer el 28 d'agost de 1691 a la ciutat alemanya de Brunswick, fruit del matrimoni de Louis Rudolph, duc de Brunswick-Lüneburg, i de la seva esposa Christine Louise de Oettingen-Oettingen. Com resulta evident, per via paterna, des del seu naixement, lluï el títol de princesa de Brunswick-Wolfenbüttel.

Del seu matrimoni amb Carles d'Habsburg infantà tres filles, de les quals dues arribaren a la maduresa. La primera fou Maria Teresa (1717-1780), la segona fou Maria Anna (1718-1744) i la tercera fou Maria Amàlia (1724-1730). Altrament, el seu únic fill baró, Leopold, morí el mateix any del seu naixement (1716).

No sabem si fou fruit de l'experiència adquirida a la guerra pel tron espanyol o per quina altra motivació, però el cert és que, per evitar problemes successoris com els derivats a la mort de Carles II, en previsió, Carles VI de l'Imperi va promulgar el 1713 la pragmàtica sanció per mitjà de la qual el seu regne havia de mantenir la seva integritat a la mort del sobirà i que, alhora, permetia també que els seus successors al tron fossin del sexe femení. Consegüentment, Maria Teresa va esdevenir la primera emperadriu d'Àustria a la mort del seu pare el 1740, mentre que sobre Maria Anna i Maria Amàlia recaigueren les corones de l'arxiducat.

Elisabet Cristina, mare de la que esdevindria Maria Teresa la Gran d'Àustria i àvia de la futura Maria Antonieta, reina consort de França, a la seva mort als 59 anys, el 21 de desembre de l'any 1750, fou sepultada a la cripta imperial (*Kaisergruft*) de Viena, més coneguda com la cripta dels Caputxins (*Kapuzinergruft*), a l'església de Santa Maria dels Àngels, concretament, a la paret nord de l'ampliació d'aquesta cripta feta entre 1710 i 1720, indret conegut com *Karlsgruft* en honor del seu espòs, que la manà construir. El sarcòfag que des del dia de les seves exèquies custodien les despulles de l'emperadriu, fou ricament ornamentat, seguint l'estètica barroca imperant llavors. L'artista que

obrà aquesta sepultura fou Baltasar Ferdinand Moll i aquesta és una de les seves obres primerenques més destacables. Com s'havia fet amb el seu espòs l'any 1740, a la mort de l'emperadriu el 1750, el seu cor fou dipositat en una urna a la cripta *Herzgruft* de l'*Augustnekirche* i les seves vísceres foren desades a la Cripta Ducal del temple de Sant Esteve de Viena (*Stephansdom*).

LES PRETENDENTES DE L'ARXIDUC CARLES

Carles d'Àustria (1685-1740) desestimà diverses opcions, com ara contraure matrimoni amb Maria Lluïsa Gabriela de Savoia. Paradoxalment, la savoiana, un cop que la seva família prengué partit per la casa de Borbó a la Guerra de Successió, s'esposà amb Felip d'Anjou i esdevingué, conseqüentment, reina d'Espanya. Una altra opció que no prosperà fou la doble aliança que havia d'unir la germana de Carles amb Joan de Portugal i l'arxiduc Carles amb una germana del príncep lusità. L'enllaç entre Maria Antònia d'Àustria i Joan de Portugal es produí, però la mort de la infanta portuguesa als 10 anys deixà novament Carles sense compromís.⁵

Més tard, arribaren noves propostes de matrimoni des del si de l'imperi. La primera fou Guillermina Carlota de Brandenburg-Ansbach que, tenint dos anys més que l'arxiduc i posseint una àmplia ciència i dots musicals, era una aspirant perfecta. Malgrat els intents de catequitzar-la que obrà el confessor de Carles, el jesuïta Orban, aquesta es negà a abraçar el credo romà i, per aquest motiu, fou rebutjada. Després, vingué Isabel Augusta, néta de Joan Guillem de Pfalz, però la seva joventut (l'any 1705 tenia només 12 anys) impedí l'enllaç amb Carles, més tard, Isabel Augusta s'esposà amb el príncep hereu de Sulzbach.⁶ Encara es presentaren altres candidates al matrimoni, com ara les filles de Manel Filibert de Savoia-Carignano, que també foren també rebutjades.

LA CONVINENÇA MATRIMONIAL AMB LA CASA DE BRUNSWICK

Finalment, com a resultat de les negociacions dutes a terme entre l'avi d'Elisabet Cristina, Antoni Ulrich –duc de Brunswick-Wolfenbüttel– i l'emperadriu Guillermina Amàlia que, essent filla de Joan Frederic –duc de Brunswick-Lüneburg– pertanyia al seu mateix llinatge, l'hereva de la casa de Brunswick-Wolfenbüttel fou compromesa als tretze anys amb l'arxiduc Carles d'Àustria.

L'agost de 1705 l'arxiduc manà al seu metge de capçalera, P. Tönnemann, que anés a conèixer i reconèixer clínicament l'aspirant, ja que la seva bona salut era posada en dubte pels qui s'oposaven a l'enllaç.⁷ De Tönnemann, l'arxiduc rebé un altre retrat que, pel fet de ser diferent al que ja tenia d'ella, el féu dubtar. A resultes d'això, Carles d'Àustria, des de València estant, el 15 de desembre de 1706 es manifestà escèptic amb la pretendenta, atès que només havia vist dues pintures d'ella i les imatges entre si mostraven prou diferències com per generar-

li confiança. Malgrat els dubtes sobre la bellesa que inicialment manifestà l'arxiduc, la recurrent coincidència de les fonts de l'època, més enllà de la lògica laudatòria de la cort, fa pensar que, certament, Elisabet Cristina era força agraciada a ulls dels seus contemporanis.⁸

Tanmateix, l'arxiduc intuïa que als espanyols no els plauria que el seu rei s'esposés amb una protestant.⁹ Malgrat algunes reticències inicials de caràcter personal, finalment, Elisabet salvà l'obstacle diplomàtic que suposava la seva pertinença a la comunitat protestant, tot abraçant el catolicisme solemnement el primer de maig de 1707, a la ciutat bàvara de Bamberg, per poder esposar-se amb l'arxiduc d'Habsburg. Els teòlegs havien aconsellat una conversió en termes poc agressius vers la fe de la infanta i així es va fer. Amb la unió, es pretenia reforçar el ducat i aportar pau i prosperitat. Segons Pere Voltes, la princesa va manifestar-se disposada a acceptar la corona espanyola «amb llibertat espiritual i sense deixar-se desorientar per ningú».¹⁰

Finalment Carles, per mà de Ramon Vilana Perlas, notificava als consellers de Barcelona a mitjan 1707 que, «aviendose ajustado yà mi casamiento con la serenísima princesa Elisabet Christina de Braunsvvyc VVolfvembuttel, en cuya persona concurren los requisitos de religión, virtud, y todas las demás esclarecidas circunstancias, que hazen enteramente acertada, plausible y feliz esta resolución,...»¹¹

Pel que sembla, fou voluntat del monarca dur a terme l'esposori abans del que finalment succeí, ja que en un principi, l'any 1707, la previsió era que es duqués a terme el mes d'octubre d'aquell mateix any,¹² però per alguna raó, que ens és ignota, com és ben sabut, les esposalles no es realitzaren fins al 23 d'abril de 1708. Com fos, aquell dia de Sant Jordi, a Hietzing (Àustria), Elisabet i Carles contragueren matrimoni per poders notariais i, per tant, a distància. Fou un matrimoni legal i no presencial, a causa de l'absència del contraent que era a Barcelona al capdavant de l'estat major, aliat en la contesa per la successió al tron espanyol. Per mitjà d'aquest matrimoni, Elisabet esdevingué arxiduquessa consort d'Àustria, títol que ostentà fins a la coronació imperial del marit l'any 1711, quan passà d'arxiduquessa a emperadriu (sempre amb l'apel·latiu de consort) del Sacre Imperi Romà Germànic.

ELS PREPARATIUS DE LA UNIVERSITAT DE MATARÓ DAVANT LA REIAL VISITA

La fidelitat dels mataronins vers l'arxiduc Carles en els primers compassos de la Guerra de Successió és un fet abastament conegut. Ultra la submissió de la ciutat a l'aliança angloholandesa el 26 d'agost de 1705¹³ i l'ajut incondicional que des d'aleshores demostrà a la casa d'Àustria, ja fos durant el setge de Barcelona entre els mesos d'agost i octubre de 1705, ja fos durant tot el conflicte bèl·lic, Mataró reiteradament s'oferí abnegadament a totes les demandes del nou monarca. En algunes ocasions, el govern de l'arxiduc prengué la ciutat com a

hostatgeria per a les tropes en diverses operacions en el marc de la contesa dinàstica.¹⁴ El monarca respongué amb generositat a la Universitat, recompensant-la amb favors i privilegis i reformant el govern local per complaure la classe dirigent mataronina que tan afí li era.¹⁵ Entre 1705 i 1706, Mataró es mostrà molt agraïda per l'ajuda prestada pel monarca i per la presència física del rei a la ciutat.¹⁶

Enmig d'aquest context de reciprocitat de favors, s'ha d'entendre com una altra peça més del *quid pro quo* entre els jurats mataronins i el govern de l'arxiduc, que el monarca concedís a la ciutat el «privilegi» d'allotjar la reina consort abans d'oficiar a Barcelona les pompes nupcials.

Així doncs, el 6 de juny de 1708 el consell municipal inicià les gestions per a la rebuda de la reina i decidí en una sessió monogràfica referent a la reial visita que es fessin gramalles, ropons i maces noves per a la solemnitat a costa de la Universitat. Altrament, per tractar dels detalls de la rebuda de la dama, el consell decidí

«que lo Ilustre Jurat en cap vage ala Ciutat de Barcelona ab tota brevetat a fi de tractar y conferir ab los señors (Ministres del Rey nostre señor que Deu Guarde)¹⁷ la forma y modo ab que se pot commodament y ab la decencia ques deu, preparar y elegir casa proporcionada per la vinguda que en esta ciutat se espera de (las infraescritas dos reales majestades) dignantse honrada ab sas (Reals presencias) per lo felis (casament del Rey Nostre Señor ab sa serenissima señora Princesa Elisabet Cristina de Braunsvvic Volfembuttel representant) dit Sr. Jurat lo que acerca exa important y Real expedicio se ha tractat conferenciat y discorregut en lo present Concell com ne està dits Jurats plenament enterat y apres reporte dit Sr. jurat al Concell lo que en dita Sa Anada haja passat y haura tractat y conferit».¹⁸

El comú creà una comissió que havia de vetllar per tot allò que fes referència al sojorn dels monarques a la ciutat. Aquesta comissió estava integrada pels jurats de la Universitat i per sis particulars d'entre els prohoms més destacats de la ciutat, que foren Salvador Palau, Miquel Esmandia, Salvador Mataró, Mariano Jofre, Gaspar Portell i Salvador Ferrés.

«Dits Señors Jurats y elegits a la major part de ells tingan y elegescan lo cuidado y agencia de donar las providencias que sien necesarias y oferescan per prevenir tot lo que sie menester per la vinguda a esta (Ciutat del Rey Nostre Señor y la sobre dita Señora Princesa Elisabeth Cristina de Brausvvic y Volfembuttel en son felis casament tant antes de dita vinguda, com tambe quan ditas dos reals magestats (Deu los Guarde)) estigan en esta ciutat, y puguen dits señors y elegits a la Mayor part de ells gastar per lo predict de diners de la present Universitat lo que sie necessari».¹⁹

La comissió triada, a bord de la fragata de la Universitat, havia de donar la benvinguda a la reina en nom de la ciutat abans que aquesta desembarqués a la

platja. Els triats vetllarien, a més, per complir la voluntat del rei, que havia ordenat que el dia de l'adveniment de la reina es fessin sonar trompetes i timbales.²⁰

Inicialment, es calculà que els fastos costarien a l'erari municipal una xifra a redós d'unes mil dobles i, atès que la Universitat no disposava del líquid suficient per cobrir les despeses de la rebuda de la reina, el consell, per tal de sufragar-les, decidí donar

«poder al senyor jurat en cap de diligenciar lo buscar dos mil dobles per lo nou gasto se ofereix per (la referida vinguda a esta ciutat de las ditas dos reals magestats) podent cometre dits jurats est negoci de buscar dit diner als Srs. Don Sagimon Compte Sindich de la present Ciutat oferint lo present concell consignar despres per la paga de dita quantitat los emoluments dels molins o altres de la present Universitat».²¹

Amb posterioritat a aquesta sessió del consell, el primer ministre de Carles III d'Àustria, Ramon Vilana Perlas, després de la referida reunió mantinguda a Barcelona amb el jurat en cap de la ciutat de Mataró, adreçà als jurats de la Universitat una lletra en la qual referí allò que hagué tractat amb el cap del consell comunal de la següent forma:

«Seres Mios, habiendose después de una larga conferencia con el Sr. Reniu jurado en cap de essa Ciudad dejado por hospedage (de la Reyna nuestra señora) la casa de Jayme Barò y conviniendo de valerse de dos casillas vezinas para poner aquellas en su devido estado, es de voluntad (de su Magestad) que los dueños de ellas passen a nombrar estimadores y vosotros otros para tratar del valor de dichas casas a fin de darseles satisfacion, y en caso de resistir cuide el Bayle de essa ciudad de nombrarlos luego, prefigiendo a los dueños un corto termino de horas para hazerlo, a fin que inmediatamente se execute la demolición y fabrica que tiene ideada el mismo Jurado en cap; En quanto pero a las provisiones que se reconocen necesarias partio el veguer desta ciudad para prevenirlas y disponer quanto jugare importante a la mayor abundancia y desempeño de Vs en tiempo que (las glorias han de cenyr y para mostrar el relevante celo de Vos que Dios Guarde Muchos Años). Barcelona y Junio de 1708. / B. S. m de Vs. / Su mayor servidor».²²

Els arranjaments que Vilana demanava per adaptar la casa de Jaume Baró per tal de rebre la reial visita, causaren la major xifra que aquest episodi suposà per a la caixa de la Universitat de Mataró. Per tal de fer front a les creixents despeses que es derivaven de l'adveniment de la reina, els membres del consell acordaren donar

«poder als srs. Salvador Palau y Miquel Esmandia personas del present concell y sindichs desta Ciutat peraque dits señors fassen exactas diligencias en buscar persona o personas qui per los gastos que de proxim se ofereixen haver de exendir gustossissima esta Ciutat (per la vinguda y felis celebracio del casament dela Real y casta sua Magestat del Rey nostre señor Carlos tercer que Deu lo

garde ab sa serenísima Princesa Elisabeth Cristina de Brunsvvic et Wolffenbuttel dignantse ditas Reals Magestats per esta Real celebracio honrar ab sas Reals presencias a la) present ciutat, vullen deixar quatre mil lliuras a favor de censal y en cas nos troven ab dit cos de censal se prengan a cambi, mantllevantse aquellas en nom de particulars al que se ofereixen obligarse en dit nom de particulars los molt honorables senyors jurats y todas las personas del present concell. Deliberant juntament que per llucio de dits censal o censals, o, cambi y pagar los pencions de aquelles se assignen y concignen los dos molins fariners desta ciutat conforme despres sen faran actes convinents».²³

Però no fou gens fàcil trobar qui aportés els diners per sufragar les despeses de la visita reial, i començà un lamentable episodi on es féu evident que la voluntat del consell no tenia parangó amb la dels possibles prestadors, i els dies passaven de pressa. Com a resposta a la desesperada urgència per aconseguir solvència, des del consell es prengueren mesures per adquirir el líquid necessari, com ara arrendar la carnisseria de Dosrius i Canyamars i gravar sobre les caixes de les fleques i carnisseries per cobrir les despeses derivades de la reial visita.²⁴ Aquestes mesures inicials per obtenir líquid no foren suficients, i com que la Universitat requeria de forma preemptòria bestreure diners, els membres del consell donaren

«facultat y poder als Srs. Jurats que en atencio dels urgents y grosissims gastos en que es troba la present ciutat especialment los actuals (de la vinguda que se espera próxima, celebracio del casament de las dos catholicas y Reals Magestats (Deu Guarde)) puguen los dits jurats mirar si troban persona o, personas que vullen bestreure los preus dels arrendaments aixi de las gabelas com altres, de la present Ciutat pagantse per la present bestreta y per lo interes lo lucro cessant la quantitat que dits jurats podrán acordar, donant tambe poder als dits srs. Jurats de fer raho del predit los actes de consignas convenients».²⁵

La situació econòmica de la Universitat era tan delicada que posava en entredit la capacitat operativa de la jove ciutat, fet que podia afeblir la seva òptima relació amb la Casa Reial. El plany de l'escrivà del consell en aquest sentit és prou eloqüent:

«en atencio de trovar la present Universitat tant exausta y falta de medis com es notori y estar en disposicio de haver de expendir y gastar grandissimas quantitats (per la vinguda que de próxima se espera a la Ciutat de ses Reals Magestats (Deu los guarde) a la present Ciutat de la Reyna nostra señora felis esposa del Rey nostre señor Carlos tercer y celebracio dels esposoris de les Reals Magestats)».²⁶

Malgrat totes les dificultats econòmiques, finalment, a un mes de la il·lustre visita, s'albirà la solució al problema econòmic derivat del desig personal del rei de desembarcar la reina a l'arena mataronina i s'aconseguien els diners per via de censal

«hage trobat qui deixara per exa subvencio a favor de censal las partidas següents es a Saber Lo Magch Francisco Milans del Bosch ciutadà honrat de Barcelona en la parroquia de Sant Vicenç de Llavaneras popular quatre o sinch mill liuras y en Barcelona alguns particulars (com ha referit en lo present Concell lo Sr Miquel Esmandia Sindich vingut novament de Barcelona) altres partidors que importan estas dos mil y siscentes lliuras que perso se prengan per compte desta ciutat per los efectes referits totas las sobreditas quantitats al dit (illegible) de censal obligantse en los actes de las creacions de dits censals las personas del present Concell en nom propi y com a particulars com aixi se oferenen firmarhi».²⁷

Així doncs, el comú manlevà a Mariàngela Milans i a Francesc Milans del Bosch el censal dels molins fariners de la ciutat, adjudicant-lo a Marià Jofre, Francesc Català i Pere Lledó que

«no per llur compte propi ni per llur utilitat sino per compte y utilitat de la present universitat (ha expendit van de molt crescudas summas present expendit y + seli ofereixen haver de emplear per la vinguda que próxima se espera de en esta ciutat de la Real Magestat la reyna nostra senyora que Deu la guarde y (...) del felis casament de dita sa Magestat ab lo Rey nostre señor Don Carlos tercer Deu lo guarde; (...) altisimes (...) nobles gastos en quals trova dita universitat y esta ciutat) y aixi regoneixen la bona fe y confessant lo present consell que las ditas quatre mil lliures preu de dit censal...»²⁸

Les clàusules del contracte deixaven ben clar que els titulars del censal percebrien fins a la seva extinció els fruits, rèdits i emoluments produïts pels molins en qüestió.

«...tenent mes avant haverse obligat los dits srs. tres principals y aixi mateix las ditas personas que han entrevingut com a fermansas en dit censal en nom propi y com a particulars (puis de altra manera no se haguera trobat qui hagues dexat lo diner) sots esperansa de que lo present concell los farie la present deliberacio o contracte de ço es de resignarlos consignarlos los redits y emoluments dels infrascrits dos molins com així sels oferi per part del concell y per consegüent sie molt just y consonat a raho sels cumplia lo promes. Pertant los dits señors jurats y concell ab thenor del present acte de llur grat assignan y consignan als dits Srs Mariano Jofre Francesch Catala y Modolell, y Pere Lledo principals predits en dit censal los fruits redits y emoluments que de aquí al devant tant quant estará en peu y existent lo dit censal procehiran y resultaran dels dos molins fariners de la present universitat, los quals fruits redits y emoluments cobren rebran y exigescan los dits Srs. Mariano Jofre, Francesch Catala y Modolell y Pere Lledo».²⁹

Calia actuar ràpidament, car la reina arribaria en poc més d'una quinzena de dies. La redacció del contracte deixa entreveure com d'improvisat fou l'acord i, de retruc, en quina precarietat es trobaven els comptes municipals.

«...respecte de haver de attendre esta Ciutat ab tota celeritat a las prevencions y preparacions que inseguint los (reals ordres del Rey nostre señor que Deu guarde) ala obediencia y veneracio dels quals ha de ser sempre en tot puntual y obsequisament i preferida la atencio desta ciutat, (se havia y sia de fer per la vinguda y celebracio del casament a esta ciutat delas del reals magestats y de) lo que aporta en si los exuberants gastos se dexan considerar y haventse discorregut per esta urgencia ab la mes madura reflexio varios medis trobantse com se trova esta universitat com es manifest exausta se elegi com a mes porporcionat lo de manllevar lo dit censal...»³⁰

EL PALAU REIAL DE MATARÓ

Un cop aconseguida la suma necessària per als preparatius de la vinguda de la reina, calgué afrontar una altre escull. Mataró no era pas una ciutat amb una gran tradició nobiliària, més aviat, es podria dir que no hi havia grans elits privilegiades, més enllà d'alguns gaudints i dels beneficiats de Santa Maria i els religiosos de les cases contemplatives. Per aquest motiu, a la ciutat no hi havia grans palaus que poguessin allotjar els monarques i el seu corresponent seguici de cort i la guàrdia personal. En menys d'un mes, la ciutat va haver d'arranjar la casa de Baró per tal de convertir-la en un casal amb ínfulas palatines.

Per bé que en un principi les opcions per a la ubicació del «palau» havien estat dues (la de Jaume de Baró i la de Magí de Vilallonga), finalment, com s'ha dit més amunt, el casal triat per Vilana Perlas i el jurat en cap fou el de Baró. Vilana Perlas i Reniu optaren per can Baró per la seva situació a la Riera tan propera a la casa de la vila.³¹ El «palau» de Jaume Baró que acollí l'arxiduchessa no s'ha de confondre amb can Palau (La Riera, 61-65), que era el casal de la família Palau. El «palau» dels Baró estava uns metres més amunt.³² Dissortadament, aquest casal no va poder sobreviure a la voràgine del «progrés», i actualment al seu indret hi ha una botiga de roba de la marca Zara. Creiem que l'elecció de Baró no fou en absolut atzarosa, atès que aquest prohoms ja gaudia del favor personal del monarca ja que, des de 1706, ostentava per voluntat règia el títol de cavaller.³³

No mancaren però les dificultats per executar la voluntat de Vilana Perlas a l'hora d'«expropiar» les cases annexes del futur «palau», fins aleshores propietat de Francesc Campins i Maria i Salvador Lluch i Serra. La manca d'entesa entre Baró i els propietaris de les cases motivà que la Universitat suggerís al prohoms la creació d'una mena de dipòsit de consignació. Ultra valorar l'opció de la Taula de Canvis de Barcelona, la Universitat finalment es decantà per la supervisió de l'ecònom de la parròquia Ignasi Castells, que rebé en dipòsit *cent doblas per quiscuna*.³⁴

«Molt Ilustre Señor: Jaume de Baro doncell representa a Vs que en execusio dels ordres que Vs. Ha tingut (de Sa Magestat (Deu lo guarde)) de disposar casa per lo (hospedatge de la Reyna nostra señora) ha passat a fer tot quant

convenia y a oferir a Francesch Campins y a Maria y Salvador Lluch y Serra los preus de las dos casetas que son estades menester per a formar dita casa no solament las quantitats en que foren estimades per los experts sino també ha cohoperat pera mes aconsolarlos en lo que també ha cohoperat y concedit Vs. Y com fins vuy dits Campins y Lluch y Serra estigué pertinaces en no voler acceptar dits preus y demes quantitats que sels oferí, y aparega no haverhi altre medi que depositarlos y girarlos dits preus per la taula de Barcelona o, altre lloch segur y finalment dit Baro desitja que esta diligencia se fasse ab noticia y aprobacio de Vs. Conforme se es fet lo demes y per no faltar a esta sa tant deguda atencio. Suplica Sie Vs servit deliberar y tenir abe que dit Jaume Baro passe a fer los dits deposits dels preus de ditas dos casetas es asaber los dits preus també solament, y no lo demes que sels havia ofert de gracia suposat que may han volgut aconsolarse de la venda de ditas casetas no obstant lo (Reial servei) de publich desempeño de Vs. (...)»³⁵

El casal que acollí Elisabet Cristina i, en dues ocasions, el seu regi espòs, ultra aquest episodi, l'únic en què exercí realment de palau, fou font de problemes per a l'autoritat municipal, precisament per la seva titulació palatina. Baró, plantant quatre pilars a l'ingrés del casal disgustà el consell comunal, que veia aquests elements arquitectònics amb recel per l'impediment que suposava la circulació per la riera i perquè podia ser refugi de delinqüents pel seu caràcter sacre.³⁶

EL VIATGE D'ARENES A MATARÓ

Com s'ha dit més amunt, Elisabet Cristina i Carles havien contret matrimoni per poders el dia de Sant Jordi de 1708 a Hietzing. Les noces solemnes tingueren lloc a la ciutat comtal el primer d'agost de 1708, abans però, l'arxiduchessa desembarcà a Mataró.

El dia 13 de juliol de 1708 la noble dama descendí d'Àustria per la via de Milà i Gènova, partint del port de Sant Pere d'Arenes, on començà el periple marí que la duqué al Principat català, en primer lloc, per conèixer el seu marit i, en segon i més important, consumir l'enllaç.

El primer tram marítim entre Arenes i Vadò, el realitzà amb una escorta anglesa especial menada per l'almirall Leacke, per encàrrec de la mateixa reina Anna I d'Anglaterra, car en aquella fase del conflicte la flota britànica posseïa el domini de les aigües del levant peninsular i la Riviera francesa. L'endemà de la partença al port d'Arenes, s'incorporaren a l'escorta reial cent quaranta-set naus de la flota angloholandesa. El dia 15 la flota vorejava Ventimiglia i el 16 Menton, Mónaco, Villafranche sur mer i Niça. El dia 18 un temporal a la Côte Azur agità el pas de les naus al Golf de Lleó, i obligà el seguici a posar rumb cap a les costes d'Àfrica per evitar passar prop d'aquest golf i del Cap de Creus, secular cementiri de derelictes. El dia 23 es trobaren a l'alçada de Menorca i l'endemà ja es trobaven davant la costa del Maresme. Aquell mateix dia, el comte d'Orpesa desembarcà al port de Barcelona per anunciar a Carles d'Àustria que la seva esposa era arribada

a les aigües de Mataró. Acte seguit, Ramon Vilana Perlas notificava per escrit als jurats mataronins que l'arribada d'Elisabet Cristina s'esperava per a l'endemà a la platja de llur ciutat.³⁷

Finalment, la matinada del dia 25 de juliol de 1708, el seguici nàutic albirà la costa maresmenca. Aquell dia, en sortir el sol, els mataronins es desvetllaren amb el mar cobert per les veles i els gallardets de l'armada angloholandesa. Com s'havia previst, una fragata conduí una ambaixada formada per Salvador Palau i Marià Jofre, ciutadans honrats de Barcelona, i Gaspar Portell, Joan Pou, Miquel Esmandia i Joan Matas cap a la nau capitana de la flota on, després de proferir tres canonades de salva, pujaren al vaixell de la reina per vesar-li la mà i presentar els seus respectes en nom de la ciutat i de tot el Principat. Aquesta comissió rebé l'encàrrec de tornar a la ciutat i enunciar als jurats de la Universitat que a les cinc el reial seguici prendria terra.

Novament una altra nau se separà de l'escorta oficial, era la nau del comte de Galves, que anà a anunciar al rei a Barcelona que la reina fruïa de perfecta salut i que havia convingut a desembarcar a les cinc de la tarda. Arribat aquest avís a la cort de Carles, el sobirà disposà que el seu majordom, el príncep Antoni de Liechtenstein, sortís cap a Mataró per comprovar si totes les disposicions del monarca referents a l'allotjament de la reina havien estat dutes a terme.

La reina, amb els seus familiars i l'almirall, prengué terra a les cinc de la tarda (hora convinguda) per mitjà d'un falutx ricament engalanat, que la conduí a una passera de dos-cents setze pams. Aquest pont, amb graons expressament construïts pel comú, situà el reial seguici enmig d'una gentada impacient que aclamà exultant la dama.

L'ESTADA DE LA REINA A MATARÓ

Per bé que han estat pocs els que han glossat sobre aquells pomposos dies en què Mataró restà literalment als peus d'Elisabet Cristina de Brunswick Wolfenbüttel (PELLICER 1892; LLOVET 1965, 2002; REIXACH 2004), de la lectura de tots els seus escrits, més alguna font primària, n'hem refet la cronologia en què l'arxiduchessa sojornà a la capital del Maresme.

El 25 de juliol, dia de Sant Jaume, a la platja, una comitiva encapçalada per Josep Reniu, Pere Burgès de Perpinyà, Salvador Arnau i Josep Matas, jurats de Mataró, saludà la monarca; seguidament, aquesta entrà a la seva cadira de mans que, sota el tàlem, s'encaminà cap a Santa Maria flanquejada per dues files d'homes armats que formaven part de la coronela municipal. A la dreta de la monarca anava el comte de Cardona i el seu majordom personal, vingut a tal efecte des d'Itàlia.³⁸ La comitiva passà pel carrer de Sant Antoni, guarnit a tal efecte amb uns arcs a l'entrada del vial i amb un cimbori alçat amb quatre columnes al seu final. A l'espai que avui coneixem com la plaça de Santa Anna, es plantà un frondós jardí, mig ornamental i mig boscà, en el qual hi havia un

brollador que rajava vi. Al portal de Barcelona, s'hi instal·laren dues fornícules amb els retrats d'Elisabet i Carles.

A causa del caràcter austròfil de la ciutat, sobretot després d'haver estat la primera localitat catalana que s'entregà a Carles d'Àustria i que el va reconèixer com a rei, els carrers s'ompliren d'aclamacions i ovacions vers la distingida reina que, entre música de clarins i les salves dels canons de les defenses de la ciutat, conferiren a aquella vesprada un to molt festiu. Una poesia contemporània ho descriu així:

«(...) Quantos saludos le deviò à la Playa,
Alegre corresponde la Marina,
Y al Eco Retorcido, que desmaya
El assombro de música vozina,
Metal subcede cóncavo en que ensaya,
Valeroso Narciso agena ruina;
Tronaron luego con incendio summo,
Nubes de bronze tempestades de humo». (...)»³⁹

Arribats a la porta de la parròquia, el recent vingut de Barcelona príncep de Liechtenstein va llegir una carta en la qual Carles donava la benvinguda a la seva esposa. La clerecia de Santa Maria sortí a rebre la dama, i l'acompanyà a l'interior que estava ricament ornat amb motiu de la visita reial. Elisabet besà devotament la vera creu parroquial. En processó arribaren al presbiteri, on es cantà un *Te Deum* d'acció de gràcies. Dotze nenes vestides a mode de les mítiques amazones oferiren rams de flors a la reina i llençaven a tir d'arc flors al pas de la dama. La coronela fou reforçada per dotze soldats de la guàrdia de Corps que, al capdavant, duien el comte Hohenfeld com a corneta, el brigadier Uldrich i els sotsbrigadier Decoble. Acabada la cerimònia de Santa Maria, arribà sa majestat a la casa del cavaller Jaume Baró que, amb la presència de la noble hoste, esdevingué un palau reial. Un cop allà, la reina rebé els magistrats de la Universitat i la clerecia de la ciutat. Des del palau de la riera ordenà al seu majordom l'almirall d'Aragó que dugués unes joies com a regal als membres de la tripulació, al comandant de la flota, al capità de la nau que l'havia dut d'Arenes i a la resta dels mariners que l'havien acompanyat en la singladura cap a Mataró en senyal d'agraïment. També despatxà al comte de Kollonitz amb un correu, per tal de saber de la salut del seu espòs.⁴⁰

A Mataró acudiren les més nobles personalitats al servei de la casa d'Àustria, els comuns de la ciutat comtal, els diputats i oïdors de la Generalitat, els membres més destacats del braç militar, els ambaixadors de l'Imperi i Portugal, que aleshores residien a Barcelona, representants del Reial i Suprem Consell de Catalunya amb els seus ministres.⁴¹ Arribaren a la ciutat de Mataró Dídac Stanhope d'Anglaterra, el comte de Staremberg i el marquès de Tribie, vingut en representació de la casa reial de Savoia. Tots ells foren rebuts en audiència per la reina a l'improvisat palau de la riera.⁴²

Durant les nits que la reina sojornà a Mataró, la coronela local fou reforçada per la coronela reial. Al capdavant de la seguretat hi havia Jeroni Font, que exercia de sergent major de la milícia. Aquest, en tancar les portes de la ciutat, demanà a la princesa que digués la senya i la contrasenya i aquesta proposà com a senya Josep i com a contrasenya Viena, demostrant la veneració per la figura del seu sogre, aleshores emperador d'Àustria.⁴³

Al dia següent, 26 de juliol, en acabar el besamans, sa majestat fou duta en cadira de mà i acompanyada per la guàrdia de Corps a Santa Maria, on fou rebuda per la capellania i el cor d'amazones infantil com la vigília. A Santa Maria oí missa fent gala d'especial veneració, tal vegada per no aixecar el recel de les veus crítiques que no veien amb bons ulls que el monarca catòlic per antonomàsia s'esposés amb una princesa de passat protestant. Se'n tornà al palau de la Riera. Allí seguí el degoteig de personalitats que feien cap a la ciutat de Mataró a retre homenatge a la reial princesa. Se succeïren el comte d'Orpesa, que duia l'encàrrec del monarca d'interessar-se per la salut de l'esposa del rei. Es personaren també el canonge Ignasi Amigant i d'Olzina, Ramon Codina i Ferreras i Francesc Costa en representació de la Diputació del General, els quals, en nom del Principat, donaren la benvinguda a la reina. Elisabet es deixà veure en repetides ocasions des del balcó de can Baró, aixecant cada vegada l'exaltació dels mataronins. Aquella nit brillaren a la Riera ple de lluminàries artificials, cosa que, segons expliquen els cronistes, va plaure molt sa Majestat.⁴⁴

El dia 27, primerament, va referir un despatx a Carles per mitjà del marquès de Boyl, el qual respongué amb una missiva per mitjà del marquès de Pinós i Rocabertí. A migdia, anà a sentir missa a la capella de Sant Josep dels carmelites descalços i, com en els jorns precedents, se succeïren les visites de representació protocol·làries.⁴⁵

A les cinc del matí del dia 28 sortí el rei Carles de Barcelona, acompanyat per un estol d'escorta i els més propers homes de la seva cambra. A migdia arribaren al veïnat de mar de Vilassar on se serví el dinar, i a dos quarts de dues el monarca entrava a Mataró desmuntant a casa de Marià Jofre, ciutadà honrat de Barcelona, on es mudà de roba per tal d'espolsar-se les vestimentes. Acte seguit, el monarca i el seu seguici feren cap al palau de can Baró.⁴⁶ Prop de tres hores durà la conferència, per mitjà de la qual els monarques, finalment, es conegueren. Acabades les presentacions, el monarca anà a casa del jurat en cap Josep Renu i Padró on, aleshores, s'hostatjava el comte de Cardona i almirall d'Aragó, allí es va refer la comitiva i, més tard, el monarca, decidit a emprendre el seu retorn, passà a saludar de nou amb gran pompa la seva esposa a l'estança de can Baró. Finalment, al vespre, l'estol reial posà rumb vers la ciutat comtal.⁴⁷

El dia 29 anaren a besar la mà de la princesa el canceller Llorenç Tomàs i Costa, el regent Francesc de Toda i Gil i els altres ministres de la Reial Audiència, a la qual llegiren un salut ple de desitjos de prosperitat vers la reial persona.⁴⁸ Acte seguit, la reina anà a sentir novament missa a Sant Josep, on el pare prior dels

carmelitans va beneir la princesa amb el Santíssim que hi havia exposat a la custòdia. A la tarda, anà a visitar el convent de les Tereses, on les monges oferiren un refresc a Elisabet Cristina, la visita durà prop de cinc hores.⁴⁹ En record de les Tereses, la reina s'endugué unes deixuplines. Arribà al vespre el comte de Galves, que duia un correu de cortesia del monarca en resposta del que, al matí, havia emès la dama per mitjà del comte d'Orpesa.⁵⁰

El dia 30 feren cap a Mataró, a posar-se als peus d'Elisabet, els ambaixadors de Portugal i de l'Imperi. També aquell dia tornà el monarca a visitar-la a can Baró. Junts van oir missa a la capella palatina. Carles, després de conversar amb ella, passà a dinar a casa de Marià Jofre. Havent dinat, el rei se'n tornà a Barcelona, no sense abans acomiadar-se de la seva esposa.⁵¹

Després de notificar per correu al monarca la seva partença de Mataró, a les cinc del matí del dia 31, la reina, acompanyada de la guàrdia reial i la seva cort personal, s'encaminà cap a Barcelona parant primer a Sant Andreu de Palomar.⁵² Per via marítima, el consell s'encarregà de trametre al palau reial de Barcelona l'equipatge de la reina.

DESPRÉS DELS FASTOS NUPCIALS

Entre 1705 i 1711, temps en el qual l'arxiduc va establir la seva cort a Barcelona, aquesta va fruit del privilegi que suposava ser la seu de la Cort. Amb l'arribada de la reina el 1708 i els fastos nupcials,⁵³ així com amb diverses altres festivitats en les quals els monarques prengueren part,⁵⁴ es feren sentir les diferències entre el poble ras i la cort. La presència de la cort a Barcelona durant la guerra comportà força incoherències i paradoxes.⁵⁵ Mentre la major part dels veïns de la ciutat patien en primera persona del plural les calamitats de la guerra de Successió al tron espanyol, la cort de l'arxiduc s'ensenyoria en la més sumptuosa abundància al més pur estil vienès.⁵⁶

Amb la coronació de Carles com a emperador, la reina Elisabet romangué com a regent dels territoris hispànics sotmesos a la casa d'Àustria. Amb la marxa de la reina el 19 de març de 1713, els catalans perdien la seva darrera garantia de què Carles (ara, VI de l'Imperi) defensés els privilegis i les constitucions de Catalunya en els tractats de pau que s'anaven signant entre estats combatents.⁵⁷

El 12 d'octubre de 1711, quan l'arxiduc marxà a Viena per ésser coronat com a emperador, Elisabet restà a Barcelona ocupant la lloctinència del Principat; durant aquest període, la relació entre Elisabet i Mataró fou estrictament epistolar i, llevat de les cartes que adreçava la regent d'estricta índole diplomàtica, no hi hagué cap més nexa d'unió.

Finalment, el 19 de març de 1713, Elisabet seguí les passes del seu marit tot encaminant-se cap a la capital austríaca, abandonant a la seva sort la ciutat comtal i la resta dels territoris hispànics encara fidels a la causa dels Habsburg.

La fugida es justificà com un imperatiu per garantir la successió règia, però la coincidència cronològica amb la més alta política europea coetània (cinc dies després de la signatura del Tractat d'Utrecht!) s'ha de considerar com, veritablement molts catalans del moment interpretaren, una reial traïció.

A tot això, a finals de juliol de 1713, Mataró se sotmeté a Felip V davant la presència de les galeres dels exèrcits de les dues corones.⁵⁸ Poc més tard, a la ciutat s'esdevingué un fenomen important; de tot el país venia gent que retia obediència als borbons, a la vista d'això, Torras i Ribé no dubtà a considerar la ciutat com la «capital del felipisme català».⁵⁹

CONSIDERACIONS FINALS

Per tot el Principat, el monarca per tal de fidelitzar els seus súbdits, privilegià molts individus a títol personal, així com també als consells de moltes viles i ciutats. Mataró fou una de les localitats més privilegiades. El manteniment del títol de ciutat que li havia concedit Felip V l'any 1702, ha de ser tingut en consideració com una de les seves majors gràcies vers la capital del Maresme. Amb tot, aquestes prebendes mai foren gratuïtes i, per a mostra, aquest botó, l'allotjament d'Elisabet Cristina finalment va costar a l'erari mataroní prop d'unes sis mil lliures catalanes. Seguidament, a l'episodi del seu matrimoni, a canvi de les gestions del consell, Carles va ampliar els privilegis de la població.

«(...) El Rey nuestro señor en atención á la celebridad de tan deseado feliz dia, como lo fue el de primero de este mes, en que hizo reyna nuestra Señora su Entrada publica en esta ciudad (Barcelona), y se reatificaron los Reales Desposorios de su Magestad en la Iglesia de Santa Maria, aviendo hecho esta tan solemnes función el arçobispo de Tarragona , con la asistencia de otros muchos obispos, y abades Mitrados, se ha dignado hazer las siguientes mercedes (...)»⁶⁰

Enmig d'aquell ambient de dispendi de gràcies, mencions i privilegis derivat de les noces reials, com a recompensa per la fidelitat que la ciutat professà amb motiu de l'arribada de la seva esposa, el monarca autoritzà que els jurats poguessin dur una medalla d'or al pit amb l'efígie règia i les armes de la ciutat, que els oficials i els soldats de la coronela local gaudissin dels honors i preeminències de les milícies urbanes d'altres ciutats de Catalunya i, a l'ensem, dispensà certes gràcies a alguns particulars.⁶¹

A nivell individual, alguns mataronins tragueren rèdits d'aquest passatge. Sens dubte, qui sortí més recompensat fou Jaume Baró que, a més del títol de cavaller que ja tenia des de 1706, aconseguí el de palau per al seu casal i, per a la seva pròpia persona, el d'alcaid del mateix immoble.⁶² Altres mataronins premiats foren Miquel Esmandia i Salvador Feliu, que esdevingueren ciutadans, mentre que Francesc Català es convertí en noble amb vots a la cort. D'aquest episodi nupcial data també la titulació de Ramon Vilana Perlas com a marquès i la nobilitat de molts altres cortesans fidels a la causa austròfila.⁶³

Atès que els jurats, en acomiadar-se d'Elisabet, li lliuraren un memorial adreçat al monarca pel qual la ciutat demanava el privilegi de la connaturalització dels seus ciutadans amb els dels regnes de Castellà i, a més, tenir Universitat literària i «taxa»⁶⁴ al llavors anomenat *navío de permiso*, el rei accedí a algunes de les súpliques de la ciutat, i concedí l'any 1709 el preuat privilegi de la connaturalització als mataronins en aquests termes:

«(...) Por esta mi carta tengo y estimo a la dicha ciudad de Mataró por comprendida en los dichos mis Reynos y a los hijos por naturales dellos como si real y verdaderamente la dicha ciudad estuviera fundada dentro de los limites de los dichos mis Reynos y sus hijos hubieran nacido en ellos (...)»⁶⁵

En un temps on el principi d'estrangeria regia a la cort d'Espanya aquest privilegi, suposava una fita importantíssima per als mataronins, ja que els havia de permetre optar a qualsevol càrrec del reial servei i a la igualtat jurídica respecte als castellans. Altrament, la taxa del *navío de permiso* havia de permetre l'obertura del capital econòmic i humà de la ciutat al nou món. Aquells privilegis i els assolits per la ciutat amb anterioritat a aquelles dates, així com la reforma carolina del consell de la ciutat, no sobrevisqueren a la Nova Planta que imposà Felip V un cop acabada la guerra de Successió. El primer rei de la casa de Borbó, de la mà de José Patiño, féu derogar els predits privilegis com a càstig del crim de lesa majestat, que aquesta havia comès en passar-se al bàndol aliat.

Tanmateix, amb motiu de la joiosa visita i dels esposoris reials a Mataró i a Barcelona, principals escenaris dels fets, s'ordenà la redacció d'algunes «relacions» dels fets amb la intenció de deixar constància dels successos.⁶⁶

Les *relaciones* són un gènere literari nascut al segle XVII i que perdurà fins a inicis del segle XIX, que tenien com a objectiu descriure manifestacions ocasionals molt vinculades a expressions d'art efímer, gairebé sempre vinculats a la vida cortesana. Aquestes relacions s'editaven amb la voluntat de fer perdurar el record de fastos, on el luxe i l'opulència ornamental era testimoni de la fidelitat dels vassalls vers llurs monarques. Fou en les relacions commemoratives de les esposalles reials de Carles d'Àustria, en les quals Mataró aparegué per primera vegada i de forma més que notòria en aquest tipus de gènere.

Finalment, s'escau comentar que, de la reial visita, el consistori tragué la conclusió que calia la redacció d'un protocol de tractament d'autoritats i en redactà unes observances que, des de llavors (1709), s'havien de tenir en consideració.⁶⁷ S'hi descrivien les formes en les quals calia tractar monarques, «grandes d'Espanya», alts càrrecs de l'estat i prelats de l'Església, car aquell episodi suposà el primer gran contacte del govern municipal amb les més altes esferes del poder. Mataró anava prenent consciència d'ésser ciutat i començava a pensar com a tal.

Alexis Serrano Méndez

NOTES

- 1.- *Breve relacion de el feliz viage de la reyna nuestra señora Doña Isabel Christina de Brunsvich y Vuolfenbuttel (que Dios guarde). Desde San Pedro de Arenas, hasta ciudad de Ciudad de Mataró. Su magnifica, y gloriosa entrada en la excelentissima Ciudad de Barcelona. Y reales bodas con la magestad de el rey nuestro señor Don Carlos Tercero (que Dios guarde) monarca de dos mundos.* Rafael Figueró (Barcelona 1708). BC. Fons Bonsoms 5764, 14.
- 2.- Malgrat la importància de l'episodi, no abunden els estudis; algunes de les poques referències es troben a JOSEP MARIA PELLICER, «Nuevas aclaraciones relativas a la historia de Mataró. Notables memorias iluronesas de la guerra de Sucesión», *El semanario de Mataró*, núms. del 16 de gener fins al del 5 de novembre de 1892; FRANCESC CABANYES I PRAT, *Bloc Mataroní, una manera de fer historia*. Edició facsímil. Patronat Municipal de Cultura de Mataró (Mataró 1990), 208; 211-213; 215 i 242; JOAQUIM LLOVET, *Mataró, dels orígens de la vila a la ciutat contemporània*. Caixa Laietana, 260-263; RAMON REIXACH I PUIG, «Elisabet Cristina de Brunswick Wolfembüttel, l'arxiduquessa a Mataró», *Mataró Report*, edició 1/4/2004 (2004); MANUEL CUSACHS I CORREDOR, «Fa 300 anys una reina va estar a Mataró», *Capgròs* (desembre 2008).
- 3.- JOAQUIM LLOVET, «Cartes reials a Mataró. Els "papers" de Mataró segrestats per Felip V a l'acabament de la Guerra de Successió», *XX Sessió d'Estudis Mataronins* (2003), 117-135.
- 4.- JOSEP MARIA MADURELL I MARIMON, «Dos actas notariales de la entrega y quema de unos privilegios del Archiduque de Austria», *Estudios históricos y documentos de los archivos protocolos*. Col·legi Notarial de Barcelona. Barcelona III, 284-290.
- 5.- PERE VOLTES VOU, *Barcelona durante el gobierno del Archiduque Carlos de Austria: 1705-1714*, 165.
- 6.- *Ibidem*, 166.
- 7.- *Ibidem*, 169.
- 8.- Un exemple prou eloqüent d'aquesta laudatòria: *Al raro prodigio portentoso assombro y abreviado cielo de hermosura de D. Isabel Cristina de Brunsvich, Vuolfembuttel (que el Cielo felicite) Reyna de España. Romance*. Ed. Rafael Figueró (Barcelona 1708). BC: Fons Bonsoms. 5779.
- 9.- VOLTES, *Op. cit*, 167.
- 10.- VOLTES, *Op. cit*, 170.
- 11.- *Carta con la qual la magestad del Rey nuestro señor D. Carlos III (que Dios guarde) participa a la excelentissima ciudad de Barcelona, su feliz y dichoso casamiento*. Ed. Juan Pablo Martí (Barcelona 1707). BC. Fons Bonsoms 5763.
- 12.- *Ibidem*. (...) *la mas prompta venida de la princessa à España, eperando en Dios llegará a Barcelona en todo el próximo mes de octubre*. (...)
- 13.- El mateix dia del desembarcament de les tropes aliades a Barcelona, el 24 d'agost de 1705, el príncep Jordi de Hessen-Darmstadt havia escrit la ciutat de Mataró exhortant-la a donar obediència a Carles III. Dos dies més tard de la rebuda d'aquest ofici, Mataró es va sotmetre a la voluntat del rei austríac, esdevenint la primera localitat catalana que s'hi entregava.
- 14.- Prengueu per exemple l'allotjament d'un regiment l'abril de 1708 pel qual el consell determinà *donar todas aquellas providencias que aparegan mes conformes peraque los*

soldats del Regiment del Señor Conde. Que esta servit Sa magestat manar venir a esta ciutat estigan ab la mes commoda decencia sie posible han deliberat molt unánimes se acomode y adobe per eix efecte lo casal del honorable Francisco Mascaro Mercader de Barcelona (ahont de present están dits Soldats) ab ab lo asejo y perfeccio que regonigan mes proporcionats per la dita comoditat dels soldats, dexant lo cuidado i direccio de esta dependencia als molts illustres Srs Jurats y se gaste per lo preduit de diners de la present universitat tot lo que sie convenient y necessari tenint en tot y per tot la única mira en donar (...) ACM: Acords municipals; 007-02; foli 1r i v (22 d'abril de 1708).

- 15.- JOAQUIM LLOVET, *Mataró, dels orígens de la vila a la ciutat contemporània*. Caixa Laietana (2000), 262-263.
- 16.- ACM: AH-071/08. *Testimonio sin nullidad que la Iltre. Ciudad de Mataró tiene y ha tenido a Ntro. C.M M. Dn. Carlos 3º (que Dios guarde) y prospere* (1705-1706).
- 17.- Totes les parts entre parèntesis de les cites textuais són susceptibles d'error, ja que han estat reintegrades bo i els gargots que el document original presenta.
- 18.- ACM: Acords municipals; 007-02; foli 3v i 4r (6 de juny de 1708).
- 19.- *Ibidem*, foli 4r (6 de juny de 1708).
- 20.- *Ibidem*, foli 4v (6 de juny de 1708).
- 21.- *Ibidem*.
- 22.- *Copia de la carta escrita por lo notable Ilustre Sr. Ramon Vilana Perlas*. ACM: Acords municipals; 007-02; foli 5r.
- 23.- ACM: Acords municipals; 007-02; foli 6v i 7r (12 de juny de 1708).
- 24.- *Ibidem*, foli 7v (19 de juny de 1708).
- 25.- *Ibidem*.
- 26.- *Ibidem*, foli 8v (26 de juny de 1708).
- 27.- *Ibidem*, foli 8v i 9r (26 de juny de 1708).
- 28.- *Ibidem*, foli 11r (8 de juliol de 1708).
- 29.- *Ibidem*, foli 14r (8 de juliol de 1708).
- 30.- *Ibidem*, foli 13v (8 de juliol de 1708).
- 31.- *Copia de la carta escrita por lo notable Ilustre Sr. Ramon Vilana Perlas*. ACM: Acords municipals; 007-02; foli 5r.
- 32.- ANTONI MARTÍ COLL, «La indústria del vidre a Mataró al primer terç del segle XVII i el naixement de Pascual d'Aragó», *XII Sessió d'Estudis Mataronins* (Mataró 1995), 203. Els tres cossos primigenis d'aquest segon casal foren adquirits entre 1610 i 1617 per la pubilla del mas Mateu del Cros d'Argentona, Maria Paula Mateu. L'any 1625 la pubilla Teresa Mateu aportà la casa com a dot del seu matrimoni amb Joan Palau, dels Palau que habitaven prop de Santa Maria, no dels del carrer d'en Palau.
- 33.- LLOVET, *Mataró, dels orígens*, 261. La dels Baró fou, durant el segle XVIII, una de les sagues més destacades, una mostra palpable és el fet que als *Repartos* del Cadastre, actualment dipositats a l'Arxiu Comarcal del Maresme, figurin com els majors contribuents amb 97 lliures 19 sous i 10 diners el 1719 i amb 99 lliures i 9 sous l'any 1725.

- 34.- ACM: Acords municipals; 007-02; foli 15r-v (19 de juliol 1708).
- 35.- *Ibidem*.
- 36.- LLOVET, *Mataró, dels orígens*, 263.
- 37.- *Breve discurso, y fiel relacion de los festejos publicos con que la muy ilustre Ciudad de Mataró solemnizó el feliz arribo à su Playa de la Serenissima Reyna de las España, Doña Isabel Christina de Brunsvich y de Luneburg. Mercedes, que nuestro catolico monarca Carlos Tercero dispensó à dicha ciudad, en premio de sus servicios y finezas; siendo jurados los ilustres señores, doctor Ioseph de Reniu y Padró, Salvador Arnau y Major y Ioseph Matas. Barcelona; Ed. Rafael Figueró (1709). BC. Fons Bonsoms 9592, p. 12.*
- 38.- *Breve relacion de el feliz viage*, 8.
- 39.- *Hepitalamio en las deseadas felices bodas del Rey Nuetro Señor (que Dios guarde) con la reyna nuestra señora D. Isabel Cristina de Brunswich, Wolffembüttel. Celebradas en la Excelentissima Ciudad de Barcelona à I. de Agosto 1708. Barcelona: Por Rafael Figueró, impresor del rey nuestro Señor. BC: F. Bon. 596.*
- 40.- *Breve relacion de el feliz viage*, 8.
- 41.- NARCÍS FELIU DE LA PENYA I FARELL, *Anales de Cataluña y epilogo de los progresos y famosos hechos de la nación catalana*. Vol. III. Ed. Joseph Llopis (1709), 606.
- 42.- *Breve relacion de el feliz viage*, 9.
- 43.- *Breve discurso, y fiel relacion de los festejos publicos*, 18-19.
- 44.- *Breve relacion de el feliz viage*, 9-10.
- 45.- *Ibidem*, 10.
- 46.- *Ibidem*, 10-11.
- 47.- *Ibidem*, 12.
- 48.- *Breve relacion de el feliz viage*, 12.
- 49.- *Breve discurso, y fiel relacion de los festejos publicos*, 26-30.
- 50.- *Breve relacion de el feliz viage*, 13.
- 51.- *Ibidem*, 13-14.
- 52.- *Ibidem*, 14.
- 53.- FELIU DE LA PENYA, *Anales de Cataluña*, 606-607.
- 54.- JOSEP RAFEL CARRERAS I BULBENA, *Carlos d'Austria y Elisabeth de Brunswich Wolfenbüttel a Barcelona y Girona*. Tip. L'Avenç, ronda Universitat, 20 (Barcelona 1902), 99-112.
- 55.- JÁNOS KALMÁR, «Sobre la cort barcelonina de l'Arxiduc Carles d'Àustria». *Pedralbes: Revista d'història moderna*, núm. XVIII (1998), 299-302.
- 56.- No en va, aquells foren els anys en què, per mitjà de la cort barcelonina, s'introduí l'òpera italiana a Espanya, precisament amb una obra dedicada a la reina, musicada per Antonio Caldara i amb poesia del Dr. Pietro Pariati, titulada *Il più bel nome, nel festeggiarsi il Nome Felicissimo di Sa Maestà Cattolica, Elisabetha Cristina, Regina delle Spagne*.

- 57.- JOSEP MARIA TORRAS I RIBÉ, *La Guerra de Successió i els setges de Barcelona (1697-1714)*. Rafael Dalmau, editor (Capellades 1999), 308.
- 58.- *Ibidem*, 344.
- 59.- *Ibidem*, 348-349.
- 60.- *Gazeta de Barcelona publicada el día 6 de Agosto 1708*. BC Fons Bonsoms. 5768.
- 61.- FELIU DE LA PENYA, *Anales de Cataluña*, 606.
- 62.- LLOVET, *Mataró, dels orígens de la vila*, 263.
- 63.- *Mercedes que la real munificencia del rey nuestro señor ha dispensado à sus vassallos en ocasion de la entrada de la reyna nuestra señora, y Real Desposorio de Su Magestad, el dia 1. del corriente mes de agosto 1708*. Ed. Rafael Figueró (Barcelona 1708). BC. Fons Bonsoms. 12748.
- 64.- LLOVET, *Mataró, dels orígens de la vila*, 262.
- 65.- ACM: AH.001-12. *Llibre de privilegis concedits per l'arxiduc; Privilegi a la ciutat de Mataró Pera que sia tinguda y estimada per una dels Regnes de Castella*, foli 3v.
- 66.- «Breve discurso, y fiel relacion de los festejos publicos con que la muy ilustre Ciudad de Mataró solemnizó el feliz arribo à su Playa de la Serenissima Reyna de las España, Doña Isabel Christina de Brunsvvich y de Luneburg. Mercedes, que nuestro catolico monarca Carlos Tercero dispensó à dicha ciudad, en premio de sus servicios y finezas; siendo jurados los ilustres señores, doctor Ioseph de Reniu y Padró, Salvador Arnau y Major y Ioseph Matas», Ed. Rafael Figueró (Barcelona 1709). BC. Fons Bonsoms 9592.
 «Breve y veridica relacion de lo que la Ciudad de Mataró previno, y hizo en el feliz, quanto deseado desembarco de la catolica, sacra, Real Magestad de la reyna N. Señora Da. Elisabet Christina de Brunsvvich Vvolfembuttel, en su venturosa playa», Ed. Francesc Oliva (Girona 1708). BC: Fons Bonsoms 3006.
 «Breve relacion de el feliz viage de la reyna nuestra señora Doña Isabel Christina de Brunsvvich y Vuolfenbuttel (que Dios guarde). Desde San Pedro de Arenes, hasta ciudad de Ciudad de Mataró. Su magnifica, y gloriosa entrada en la excelentissima Ciudad de Barcelona. Y reales bodas con la magestad de el rey nuestro señor Don Carlos Tercero (que Dios guarde) monarca de dos mundos», Ed. Rafael Figueró (Barcelona 1708). BC. Fons Bonsoms. 5764.
 «Relacion de la real venida de la Magestad de la reyna nuestra señora Elisabet Christina de Braunsvvyt Vvolfembuttel (que Dios guarde) a esta ciudad de Barcelona al primero de agosto de 1708, y enorabuena que le dan los comunes en su real entrada y singularmente la coronela de esta Excelentissima Ciudad», Ed. Jaume Surià (Barcelona 1708?). BC. Fons Bonsoms. 5763.
 «Relacion veridica del feliz viage de Sus Magestades (que Dios guarde) desde la ciudad de Barcelona hasta el Real Monasterio de N. Señora de Monserrate», Ed. Rafael Figueró (Barcelona 1709). BC. Fons Bonsoms. 5778.
- 67.- ACM: AH-071-11. *Observances per les visites d'autoritats*.

Elisabet Cristina de Brunswick immortalitzada per un artista anònim vers els anys deu del segle XVIII.

173

BREVE DISCURSO, Y FIEL RELACION
 DE LOS FESTEJOS PUBLICOS,
 Con que la muy llustre Ciudad de MATARÓ solemnizó el feliz
 arribo à su Playa de la Serenissima Reyna de las
 Españas,
DOÑA ISABEL CHRISTINA
 DE BRUNSVICH Y DE LVNEBURG.
MERCEDES,
QUE NUESTRO CATOLICO MONARCA
CARLOS TERCERO
 Dispensó à la dicha Ciudad, en premio de sus Servicios, y finezas;
 SIENDO JVRADOS
LOS LLVSTRES SEÑORES, DOCTOR JOSEPH DE RENIV T. PADRÓ,
Señor de Ortau y Major, y Joseph Mataró.
 CONSAGRADO A LOS REALES DIOS
DEL REY NUESTRO SEÑOR,
 (Que Dios guarde.)

CON LICENCIA.

Barcelona: Por RAFAEL FIGUERÒ, Impresor del Rey nuestro Señor. Año 1709.

Portada d'una de les relacions que s'edità amb motiu de l'episodi de 1708 per encàrrec de la Universitat de Mataró.